

August III Sas

August III Sas (1696-1763) – elektor saski i elekcyjny król Polski, syn Augusta II Mocnego. Tron saski objął po śmierci ojca, w 1733 roku. Podjął wówczas również starania o koronę polską. Początkowo – 12 września 1733 roku – przegrał rywalizację ze Stanisławem Leszczyńskim, jednak w wyniku zbrojnej interwencji Rosji elekcję powtórzono 5 października, tym razem wybierając na władcę Augusta III. Został koronowany w styczniu 1734 roku.

Za panowania Augusta III wszystkie sejmy, z wyjątkiem dwóch, zostały zerwane lub zakończyły obrady bez podjęcia uchwał. August III podejmował starania o wzmocnienie władzy monarszej w Polsce. Chciał również przeprowadzić reformę wojskową, by móc wykorzystać siły zbrojne Rzeczypospolitej w toczonych przez siebie konfliktach z Prusami. Większość jego inicjatyw, nawet tych korzystnych dla Polski, upadała jednak przez opór potężnych rodów magnackich, takich jak Potoccy czy Czartoryscy. W trakcie panowania udało mu się za to odnowić elewację ZAMKU WARSZAWSKIEGO.

Podstawą panowania Augusta III był silny sojusz z Rosją. Utrzymywał się on aż do śmierci cesarzowej Elżbiety Romanowej w 1762 roku. Kolejni władcy Rosji, Piotr III i Katarzyna II, przestali jednak udzielać mu poparcia. August III, zagrożony przygotowywanym przez Czartoryskich zamachem stanu, opuścił Polskę na początku 1763 roku. Niedługo później zmarł w Dreźnie.

PROGRAMY REFORM POLITYCZNYCH

Stanisław Konarski – O skutecznym rad sposobie

Stanisław Leszczyński – Głos wolny wolność ubezpieczający

Stanisław Potocki – List ziemianina do pewnego przyjaciela z innego województwa (zawierający wszechstronny program naprawy Rzeczypospolitej)

REFORMY OŚWIATY

Utworzenie Collegium Nobilium – Stanisław Konarski – 1740 r.

Reforma programowa szkolnictwa pijarów i jezuitów

Utworzenie Biblioteki Załuskich

ZMIANY GOSPODARCZE

Rozpowszechnienie się upraw ziemniaków i rzepaku oraz hodowlę owiec

Osadnictwo

Ożywienie handlu.

- nagminne zrywanie sejmów i sejmików

Stanisław Konarski

Stanisław Leszczyński

Stanisław Potocki

ROZBIORY POLSKI

Obejrzyj za zgodą rodziców: <https://www.youtube.com/watch?v=ZBx40SBSvoU>

I ROZBIÓR POLSKI - 1772 - ROSJA, PRUSY I AUSTRIA

Pierwszego rozbioru polski dokonały Rosja, Prusy i Austria na podstawie podpisanego **5 sierpnia 1772** roku traktatu, w którym nasi zaborcy powoływali się na rzekomy rozkład Polski oraz swe rzekome historyczne podstawy prawne do zajmowanych terenów. Przyczyną bezpośrednią rozbioru stała się toczona wojna domowa (**TZW. KONFEDERACJA BARSKA**). Kwestionowała ona legalność panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego.

W tym samym roku **władca Prus - Fryderyk II** - odciął tzw. kordonem sanitarnym od ziem polskich Prusy Królewskie. Ostatecznie 5 sierpnia 1772 roku w Petersburgu podpisano konwencję rozbiorową. Znalazło się w niej stwierdzenie o "całkowitym rozkładzie państwa". Skutkiem rozbiorów było utracenie około 210 tys. km². Wprowadzono prawa kardynalne, czyli liberum veto, wolną elekcję, prawo do wypowiedzenia posłuszeństwa królowi. Zatwierdzono też **Radę Nieustającą**. Dobrą stroną rozbioru było przeprowadzenie reform sądowniczych, oświaty i gospodarczych. Zostały założone nowe szkoły w których uczono praktycznych przedmiotów, powołano też **Komisję Edukacji Narodowej**.

II ROZBIÓR POLSKI - 1793 - ROSJA, PRUSY

1792 r. – podpisanie aktu konfederacji przez przeciwników reform (w **Targowicy**, przy poparciu Rosji) Drugi rozbiór Polski - był to zabór polskich ziem, jakiego dokonały Rosja oraz Prusy (**bez Austrii - zajętej wojną z Francją**) na podstawie podpisanego w styczniu 1793 roku traktatu. Bezpośrednią przyczyną rozbioru stała się próba uniezależnienia się Polski od Rosji, którą podjęto w czasie **Sejmu czteroletniego, uchwalenie Konstytucji 3 maja**, jak również rosyjsko - pruskie zbliżenie wywołane rewolucją na terenie Francji.

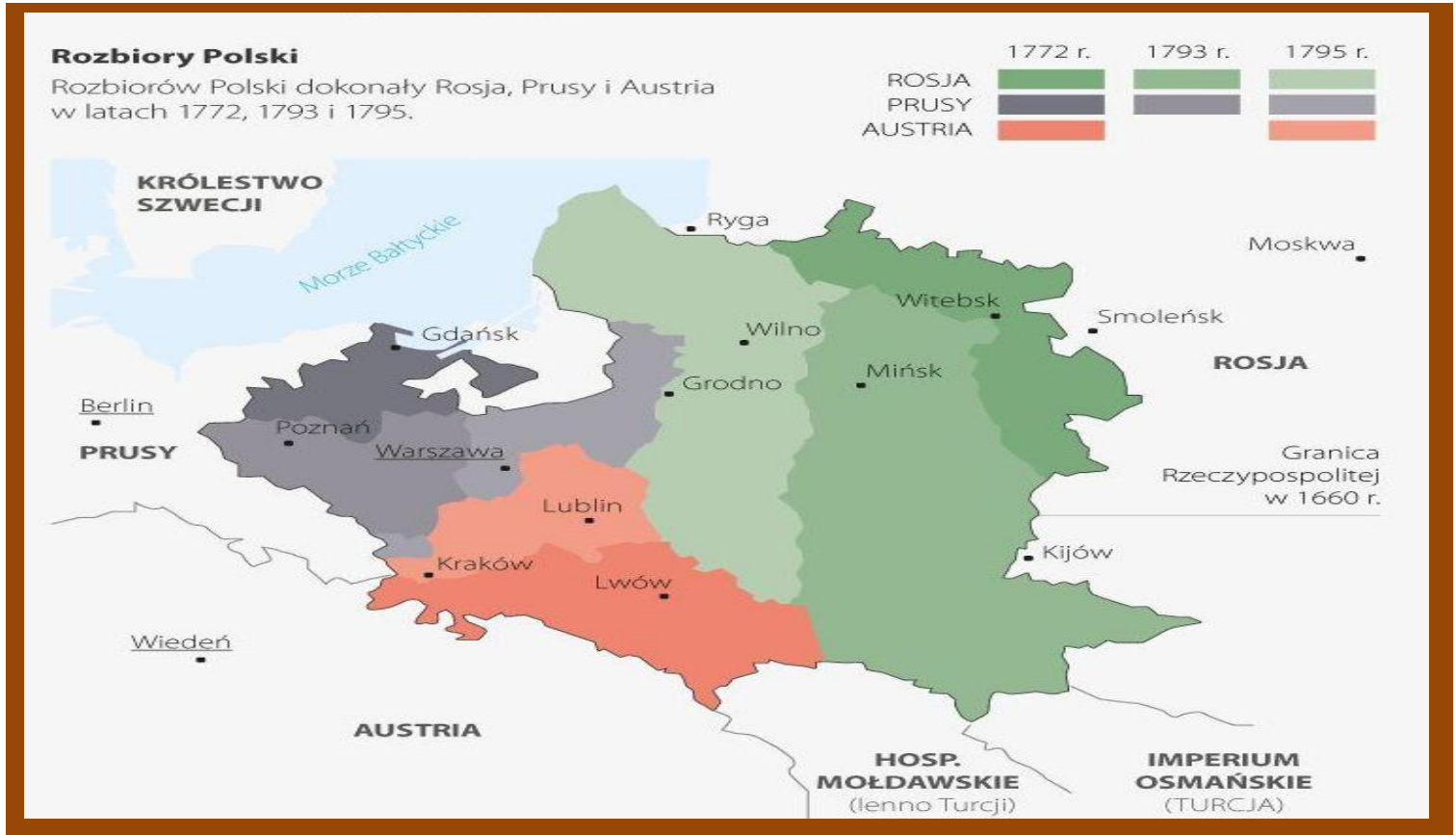
Wojna w obronie Konstytucji 3 Maja prowadzona była pod dowództwem bratanka królewskiego księcia **Józefa Poniatowskiego**. Po zwycięstwie pod Zieleńcami (w wojnie polsko-rosyjskiej 18 czerwca 1792), ustanowiony został przez króla Stanisława Augusta Poniatowskiego **Order Virtuti Militari** – najwyższe polskie odznaczenie wojskowe.

W ZAKRESIE SPRAW WEWNĘTRZNYCH UCHWALONO:

- przywrócenie władzy zwierzchniej szlachty nad chłopem
- częściowe utrzymanie praw mieszczaństwa, jego nietykalności osobistej i majątkowej, prawo nabywania ziemi przez mieszczan głównych miast. Zlikwidowano natomiast reformy samorządowe i instytucje plenipotentów (reprezentantów w sejmie)
- ponowienie praw kardynalnych: władza ustawodawcza jednoizbowego sejmu (kadencja 4 lata), na czele administracji Rada Nieustająca z królem, komisje resortowe (KEN) komisje porządkowe w województwach. Liczbę wojska zmniejszono do 15 tys.

III ROZBIÓR POLSKI - 1795 - ROSJA, PRUSY I AUSTRIA

Trzeci rozbiór to był ostateczny zabór polskich ziem, jakiego dokonały Rosja, Prusy oraz Austria na podstawie podpisanego 24 października 1795 roku traktatu. Zaborcy powoływali się w nim na rewolucyjne zagrożenie ze strony Rzeczypospolitej. Bezpośrednią przyczyną rozbioru stał się upadek powstania kościuszkowskiego (24 marca 1794r.).

SEJM WIELKI

Sejm Czteroletni (Sejm Wielki) - Sejm zwyczajny zwołany w 1788 w Warszawie, rządził do 29 maja 1792. Dzięki niemu Polska stała się **monarchią konstytucyjną**.

- Zwołany został przez Stanisława Augusta Poniatowskiego.
- W 1789 roku uchwalono nowe podatki, wśród nich tzw. ofiarę dziesiątego grosza z dóbr szlacheckich i kościelnych.
- Od 1790 główną rolę w sejmie sprawował król i powiązany z nim obóz reformatorski.
- Powołał on liczne komisje, które zajęły się sprawami finansowymi, gospodarki i wojskowości. Uchwalono m.in. powiększenie armii do 100 tys. (z braku pieniędzy ograniczono ją jednak do 60 tys. żołnierzy).

GLÓWNYM DZIEŁEM SEJMU WIELKIEGO BYŁO UCHWALENIE W DNIU 3 MAJA 1791 NOWEJ KONSTYTUCJI.

- Zniosła ona podział Rzeczypospolitej na Polskę i Litwę,
- zwiększyła uprawnienia mieszczan z miast królewskich,
- zapowiedziała poprawę doli warstwy chłopskiej (chłopi objęci ochroną prawną),
- zlikwidowała konfederacje i liberum veto w Sejmie (zamiast tego wprowadzono zasadę, że o uchwałach decyduje większość głosów),
- ograniczyła prawa polityczne gołoty szlacheckiej (drobnej, ubogiej szlachty)
- wprowadzono trójpodział władzy w myśl której władza powinna dzielić się na wykonawczą, ustawodawczą i sądowniczą.
- Funkcję wykonawczą miał sprawować król i odpowiedzialny przed Sejmem rząd, zwany Strażą Praw, który tworzył prymas oraz ministrowie policji, pieczęci (spraw wewnętrznych), skarbu, wojny i spraw zagranicznych.
- Ustaliła, że po Stanisławie Auguście Poniatowskim, dziedzicznym królem Polski miał zostać elektor saski Fryderyk, wnuk Augusta III

POWSTANIE KOŚCIUSZKOWSKIE

Powstanie kościuszkowskie to powstanie narodowe skierowane przeciw Rosji, a następnie także przeciw Prusom, trwające **od 24 III do 16 XI 1794**. Objęło swym zasięgiem prawie wszystkie dzielnice ówczesnego państwa polskiego.

Ważniejsze wydarzenia z czasów Insurekcji Kościuszkowskiej (chronologia) oraz zakres terytorialny:

- 4 IV 1794 r. – zwycięstwo pod Racławicami

Zgodnie z planami Kościuszki siły zbrojne państwa miały się składać z regularnej armii miejskiej i wiejskiej milicji oraz z pospolitego ruszenia ludowego. Dlatego też nałożono podatek na szlachtę i duchowieństwo, przeprowadzono rekwizycję kosztowności i dzwonów kościelnych na rzecz powstania. W województwie krakowskim powstała samodzielna formacja, licząca dwa tysiące chłopów-kosynierów uzbrojonych w osadzone na sztorc kosy, piki i siekiery. Ta skromna armia, która po połączeniu z siłami Madalińskiego liczyła około cztery tysiące ludzi ruszyła przeciw dwu największym armiom Europy – rosyjskiej i pruskiej.

- 17 IV 1794 r. – Insurekcja Warszawska

Na wieść o zwycięstwie pod Racławicami w dniu 17 kwietnia w Warszawie wybuchło powstanie mieszczan na czele z bogatym szewcem Janem Kilińskim. Po dwudniowych, zaciętych walkach, wojska powstańcze wyparły rosyjski garnizon. Wzięli w nich udział chłopci podwarszawscy, robotnicy, młodzież czeladnicza i biedota żydowska oraz drobna szlachta.

- 7 V 1794 r. – Uniwersał Połaniecki

W dniu 7 maja 1794 r. wydał więc uniwersał zwany połanieckim regulujący prawną i ekonomiczną sytuację chłopów.

Na jego mocy zniesiono: poddaństwo osobiste chłopów, zmniejszono znacznie pańszczyznę, gospodarstwa chłopów – powstańców miały być na czas powstania całkowicie zwolnione z pańszczyzny i roztoczona nad nimi opieka sądowa, chłopów nie można było usunąć z ziemi jeżeli wypełniał swe powinności. Uniwersał likwidował władzę sądowniczą panów nad chłopami. Utworzono także tzw. Dozory do przyjmowania zażaleń i skarg chłopów oraz rozstrzygania sporów z dziedzicami. Za naruszenie postanowień uniwersału groziła szlachcie oraz administracji odpowiedzialność sądowa.

- 10 X 1794 r. – Bitwa pod Maciejowicami

Kościuszko, chcąc nie dopuścić do połączenia się wojsk rosyjskich, na czele siedmiu tysięcy żołnierzy ruszył 10 października na bitwę pod Maciejowicami, która zakończyła się totalną klęską. Naczelnik nie doczekał się pomocy od korpusu Ponińskiego, na który liczył, że dotrze w trakcie bitwy. Ciężko ranny Kościuszko wraz ze swoim sztabem i niespełna dwoma tysiącami żołnierzy dostał się do niewoli.

- 9 XI 1794 r. – Kapitulacja Warszawy

4 listopada Praga została zajęta, a wojska rosyjskie dopuściły się bezprzykładnej rzezi. Wymordowano od 15 do 25 tysięcy ludności nie oszczędzając kobiet i dzieci. 9 listopada Suworow bez oporu wkroczył do Warszawy.

Insurekcja objęła tereny Warszawy i okolic,

Województwo krakowskie i wielkopolskie. W kilka dni po Warszawie powstanie objęło także Litwę.

WŁADCY POLSKI W XVIII WIEKU

Władca	Lata panowania	Dynastia	Koronowany/ niekoronowany	Ważne wydarzenia historyczne za jego panowania
AUGUST II MOCNY	1697-1706 1709-1733	Król elekcyjny dynastia Wettinów	koronowany	Pokój z Turcją w Karłowicach – 1699 r., Chaos w Rzeczypospolitej spowodowany wojną północną w której Polska nie brała udziału, a toczyła się ona na jej terenie, Zrzeczenie się korony - 1706 r., Odzyskanie korony Rzeczypospolitej dzięki poparciu Rosji – 1709 r., Sejm niemy – 1717 r., Traktat trzech czarnych orłów – 1732 r.
STANISŁAW LESZCZYŃSKI	1704-1709 1733-1736	Król elekcyjny ród Leszczyńskich	koronowany	Wojna domowa z Augustem III – 1734-1736 Abdykacja i wyjazd do Francji – 1736 r.
AUGUST III SAS	1733-1763	Król elekcyjny dynastia Wettinów	koronowany	Wojna domowa ze Stanisławem Leszczyńskim – 1734-1736, Założenie Collegium Nobilium – 1740 r., Rozkład instytucji państwowych.
STANISŁAW AUGUST PONIATOWSKI	1764-1795	Król elekcyjny ród Poniatowskich	koronowany	Ostatnia wolna elekcja – 1764 r., Założenie Szkoły Rycerskiej – 1765 r., Konfederacja barska – 1768-1772, I ROZBIÓR POLSKI – 1772 rok , Powołanie Komisji Edukacji Narodowej – 1773 r Obrady Sejmu wielkiego – 1788-1792, Uchwalenie Konstytucji 3 maja – 3.V.1791 r., Konfederacja targowicka – 1792 r., Wojna z Rosją w obronie Konstytucji 3 maja, Bitwa pod Zieleńcami i uchwalenie orderu Virtuti Militari – 1792 r., II ROZBIÓR POLSKI – 1793 rok , Wybuch insurekcji kościuszkowskiej - 24.III.1794 r., Bitwa pod Racławicami - IV.1794 r., Wydanie uniwersału połanieckiego - 07.05.1794 r., Bitwa pod Maciejowicami - X.1794 r., Upadek Warszawy i powstania kościuszkowskiego - XI.1794 r., III ROZBIÓR POLSKI – 1795 rok.

UCHWALENIE PRAW KARDYNALNYCH – NIENARUSZALNYCH ZASAD USTROJOWYCH – 1768

Najważniejsze prawa kardynalne:

- wolna elekcja,
- liberum veto,
- prawo wypowiedzania królowi posłuszeństwa,
- unia z Litwą,

Za Gwaranta praw kardynalnych została uznana Rosja – formalne uzależnienie Rzeczypospolitej od Rosji.

Zródło: <https://pl-static.z-dn.net/files/d4f/ab04589bf6fa1156e140f150d3ee99c5.pdf>

W **1740** roku jeden z najsłynniejszych członków tego zakonu pijarów, Stanisław Konarski, założył w Warszawie szkołę wyższą, przeznaczoną dla przedstawicieli szlacheckich, nazwaną **COLLEGIUM NOBILUM**

W roku **1765** powstała w Warszawie **SZKOŁA RYCERSKA** (Akademia Szlacheckiego Korpusu Jego Królewskiej Mości i Rzeczypospolitej), finansowana ze skarbca państwowego. Komendantem szkoły został Adam Kazimierz Czartoryski, który czuwał nad edukacją młodych kadetów. Uczniowie nosili w czasie edukacji mundury.

KOMISJA EDUKACJI NARODOWEJ, właśc. Komisja nad Edukacją Młodzi Szlacheckiej Dozór Mająca – centralny organ władzy oświatowej w Polsce, zależny tylko od króla i Sejmu, powołany w Rzeczypospolitej Obojga Narodów przez Sejm Rozbiorowy **14 października 1773** na wniosek króla Stanisława Augusta Poniatowskiego

WAŻNE DATY

- 1697 – 1763r. – unia personalna z Saksonią
- **1697 – 1733r. – RZĄDY AUGUSTA II MOCNEGO**
- 1701r. – bitwa pod Rygą – Szwecja pokonała wojska Rosji i Saksonii
- 1704r. – generalna (antysaska) konfederacja ogłosiła detronizację Augusta II i bezkrólewie
- **1704r. – 1709r. – RZĄDY STANISŁAWA LESZCZYŃSKIEGO**
- 1705r. – koronacja S. Leszczyńskiego w Warszawie (poparcie Karola XII – król szwedzki)
- **1717r. – SEJM NIEMY** – trwał 1 dzień, do głosu nie popuszczono nikogo oprócz lektora czytającego traktat, związek między Saksonią a Polską miał mieć charakter tylko unii personalnej. Ministrowie sascy nie mogli ingerować w sprawy polskie, a Polacy w sprawach saskich. Budżet państwa ustalona na 10mln. **Król nie mógł opuścić kraju na dłużej i wywołać wojny bez zgody sejmu.**
- 1733r. – szlachta obwołała królem Stanisława Leszczyńskiego
- 1735r. – Po dwóch latach zaciętych walk (które toczyły się także w Niderlandach, na Sycylii i w północnych Włoszech) król Stanisław Leszczyński zrzekł się tronu.
- **1735 – 1763r. – RZĄDY AUGUSTA III**
- 1736r. – sejm zatwierdzający koronację Augusta III (Jedyny sejm, który zakończył się podjęciem uchwał)
- 1740r. – Stanisław Konarski założył Collegium Nobilium w Warszawie – „Szkoła nie dla szkoły, ale dla życia”
- 1747r. – założenie biblioteki Załuskich – początek Biblioteki Narodowej w Warszawie
- 1744r. – sejm, na którym Czartoryscy chcieli przeprowadzić reformę ustroju (zniesienie liberum veto, zwiększenie armii) za zgodą Rosji i Austrii. Potoccy zerwali sejm.
- 1764r. – sejm konwokacyjny – uchwalił blisko 200 ustaw
- **1764 r. – SEJM ELEKCYJNY** – w obecności rosyjskich oddziałów – **WYBÓR NA KRÓLA**

STANISŁAWA AUGUSTA PONIATOWSKIEGO

- 1766r. –rosyjski ambasador Repnin zażądał równouprawnienia dla innowierców .
- **1768 – 1772r. – KONFEDERACJA BARSKA** – w Barze na Ukrainie – A. S. Krasiński i J. Pułaski. W obronie wiary katolickiej i niepodległości Rzeczypospolitej, skierowany przeciwko: kurateli Imperium Rosyjskiego, królowi Stanisławowi Augustowi Poniatowskiemu i popierającym go wojskom rosyjskim. Celem konfederacji było zniesienie ustaw narzuconych przez Rosję, a zwłaszcza dających równouprawnienie dysydentom.
- 1770r. – konfederacja barska ogłosiła detronizację Stanisława Augusta Poniatowskiego
- 1771r. – konfederacji barscy próbowali porwać króla
- **1772r. – 5 SIERPNIA – I ROZBIÓR POLSKI** w Petersburgu.
- **1773 – 1775 r.– SEJM ROZBIOROWY** – zaborcy zmusili szlachtę do wyrażenia zgody na zmiany terytorialne państwa polsko – litewskiego. POWOŁANO RADĘ NIEUSTAJĄCĄ I KOMISJĘ EDUKACJI NARODOWEJ. **ADAM PONIŃSKI** (książę herbu Łódzia), marszałek sejmu rozbiorowego .
- **1788r. – 1792 r.** – jesień – **SEJM CZTEROLETNI** - za zgodą cesarzowej Rosji Katarzyny II w Warszawie, pod wężem konfederacji pod laską marszałka konfederacji koronnej Stanisława Małachowskiego i marszałka konfederacji Wielkiego Księstwa Litewskiego Kazimierza Nestora Sapiehy mający na celu, przywrócenie pełnej suwerenności i przyspieszenie rozwoju gospodarczego Rzeczypospolitej.
- 1789r. – likwidacja Rady Nieustającej
- 1789 r. – Czarna procesja w Warszawie, dokąd przybyli przedstawiciele 141 miast królewskich, aby upomnieć się o prawa dla stanu mieszczańskiego. Ubrani na czarno delegaci pod przewodem prezydenta Warszawy Jana Dekerta przeszli ulicami stolicy pod Zamek Królewski, miejsce obrad Sejmu Czteroletniego, gdzie złożyli na ręce króla petycję, domagającą się przyznania praw publicznych dla mieszczan. Przyczyniła się do powołania przez sejm specjalnej komisji do spraw reformy ustroju, której prace zakończyły się uchwaleniem prawa o miastach. Za inspiratorów tej akcji uważa się Hugona Kołłątaja oraz Jana Dekerta.
- 1791r. – ustawa o sejmikach – ograniczała prawa polityczne gołoty.
- **1791r. – KONSTYTUCJA 3 MAJA**

- **1792 r. — AKT KONFEDERACJI TARGOWICA** – przeciwko królowi i Konstytucji 3 maja.

Marszałek konfederacji Szczęśny Potocki, przywódcy Seweryn Rzewuski i Ksawery Branicki.

- 1792r. – armia rosyjska w sile 100 tys żołnierzy wkroczyła na teren Polski. W Targowicy ogłosili akt konfederacji . Wojna Polski z Rosją.

- 18 VI 1792 r. — bitwa pod Zieleńcami – zwycięstwo Polski pod dowództwem ks. Józefa Poniatowskiego.

- 18 VI 1792 r. – bitwa pod Dubienką – Tadeusz Kościuszko nie zdołał obronić linii Bugu

- **1793 r. –II ROZBIÓR POLSKI**

- 4 IV 1794-bitwa pod Racławicami
- 19 IV 1794-wybuch powstania w Warszawie
- 6 VI 1794 zwycięstwo Rosjan w bitwie pod Szczekocinami
- 10 X 1794-przegrana bitwa pod Maciejowicami
- 9 XI 1794 - kapitulacja Warszawy
- 24 X 1795- **III ROZBIÓR POLSKI**

